

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ЗАҲИРИДДИН МУҲАММАД БОБУР НОМИДАГИ
АНДИЖОН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

**«ЗАМОНАВИЙ УЗЛУКСИЗ ТАЪЛИМНИ
РАҚАМЛАШТИРИШ: ПЕДАГОГИКА СОҲАСИДА
ЗАМОНАВИЙ ТЕНДЕНЦИЯЛАР ВА
РИВОЖЛАНИШ ОМИЛЛАРИ»**

мавзусидаги Республика илмий-амалий анжуман материаллари

2022 йил 12-13 апрель.

Андижон-2022

sotsiologik metodlar: anketa, intervyu, reyting; ijtimoiy psixologik metodlar: sotsiometriya, test, trening; matematik metodlar.

Foydalanilgan adabitlar

1. Karimov I.A. Barkamol avlod - O'zbekiston taraqqitining poydevori. - T.: «Sharq», 1997 y.
2. Karimov I.A. O'zbekiston XXI asrga intilmokda. - T.: 1999 y.
3. O'zbekiston Respublikasi Qonuni: Ta'lim to'g'risida. T.: «Sharq», 1997 y.
4. O'zbekiston Respublikasi: Kadrlar tayrlash milliy dasturi. T.: «Sharq», 1997.
5. Avloniy A. Turkiy guliston xud axloq. -T.: «O'qituvchi», 1993 y.
6. G'ulomov S. tahriri ostida. Oliy ta'lim me'riy hujjatlar to'plami. - T.: «Sharq», 2001 y.
7. Zunnunov A. Pedagogika tarixi. Darslik. -T.: «Sharq», 1997 y.
8. Hoshimov K., S. Ochil. O'zbek redagogikasi antologiyasi. Darslik. -T.: «O'qituvchi», 1995 y.

TA'LIM JARAYONIDA BO'LAJAK O'QITUVCHINING MEDIAMADANIYATINI RIVOJLANTIRISH

Umarov A. V. -Andijon mashinasozlik instituti tayanch doktoranti

“Media madaniyat” tushunchasi media sohasi bilan bog‘liq qadriyatlar majmui, shuningdek, jamiyatda ushbu qadriyatlarni qayta ishlab chiqarish va faoliyat yuritish tizimi sifatida ta’riflanadi (Fedorov A.V.) [6, 7, 8]. Insonning media madaniyati media-kontentni idrok etish, baholash va tahlil qilish, shuningdek, media ijodkorligini amalga oshirish qobiliyatini nazarda tutadi.

Media madaniyati, ta’limda media-texnologiyalardan foydalanish, media-ta’lim masalalarini o’rganishga katta hissa qo’shgan olimlar: Barsukov V.I. [1], Vozchikov V.A. [2], Gershunskiy V.S. [3], Kirillova N.B. [4], Usov Yu.N. [5], Chelysheva I.V. [9] va boshqalardir. Ular o’qituvchining media madaniyati haqidagi ilmiy munozaraning kontseptual apparati va muammoli sohasini aniqladilar. Shu bois bo’lajak o’qituvchilarga media-texnologiyalarni o’rgatish masalasiga alohida e’tibor qaratish taklif etildi.

Ilmiy ma’lumotlar bazasini tahlil qilish shuni ko’rsatdiki, zamonaviy o’qituvchining kasbiy kompetentsiyasi tarkibida axborot-kommunikatsiya

texnologiyalari sohasidagi kompetentsiya muhim tarkibiy qism bo'lib xizmat qiladi. Xususan, "O'qituvchining kasbiy standarti" ta'limda axborot texnologiyalarini, jumladan, media-texnologiyalar bilan bog'liq bo'lgan: audio va video zuvlar texnologiyalari, vizual aloqalarni samarali qo'llash qobiliyatini qayd etadi.

O'rganish davomida quyidagi nazariy usullar qo'llanildi: normativ-huquqiy hujjatlarni tahlil qilish; bo'lajak o'qituvchining kasbiy tayrgarligini amalga oshirish jarayonida uning media-madaniyatini oshirish muammosiga bag'ishlangan ilmiy-metodik adabitlarni tahlil qilish, tizimlashtirish va umumlashtirish.

Zamonaviy ta'limda mediamadaniyatning rolini o'rganish o'qituvchining ommaviy axborot vositalari sohasidagi kompetensiyasi bilan uning axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasidagi kompetensiyasi o'rtasidagi bog'liqlikni ko'rsatdi. Bu zamonaviy ommaviy axborot vositalarining axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bilan aloqasidan kelib chiqadi.

Hozirgi vaqtda shaxsiy media makonni tashkil qilish, audio va video kontentni yaratish va qayta ishlashni amalga oshirish, media loyihaning hat aylanishini rejalashtirish va boshqarish, maqsadli auditoriyani aniqlash uchun so'rovnomalar o'tkazish, virtual tashkil etish imkonini beruvchi xizmatlar sinflari mavjud. Xususan, sahatlar va virtual muzeylar, veb-kvestlar o'tkazish, media-kontent bilan birgalikda ishlashni tashkil qilish va h.k. shular jumlasidandir.

Qolaversa, mediamadaniyat axborotni izlash, uni har tomonlama tahlil qilish va tekshirish qobiliyatini ham nazarda tutadi, bu esa bugungi axborot asrida juda muhimdir. Bo'lajak o'qituvchining kasbiy tayrgarligi tarkibi qidiruv, tanqidiy tahlil, media-kontentni sintez qilish, shuningdek, ijodiy fikrlashni rivojlantirish sohasida tajriba orttirish bo'yicha faoliyatni o'z ichiga olishi kerak. O'quvchilarning ta'lim ehtiylariga mos ravishda ta'lim dasturlarini ishlab chiqishda, jumladan, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishda media-texnologiyalar va mediakontentdan foydalanish ham muhim jihat hisoblanadi.

Media madaniyatning ana shu jihatlarini puxta egallagan o'qituvchi o'z navbatida, ta'lim oluvchilarga bilim va ko'nikmalarni berib, ularning media madaniyatini shakllantirishga hissa qo'shadi.

Bo'lajak o'qituvchini kasbiy faoliyatda media texnologiyalardan foydalanishga tayrlash quyidagilarni o'z ichiga olishi kerak:

- media-ta'lim va media kompetentsiya sohasiga oid tushunchalarni

o'rganish;

- axborot-qidiruvni amalga oshirish uchun qo'llaniladigan usul va vositalarni o'rganish;

- media-kontent yaratish uchun mo'ljallangan axborot-kommunikatsiya texnologiyalari vositalarini o'rganish;

- mediakontentni keyingi tahlil qilish uchun tanqidiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyalarini o'zlashtirish;

- asosiy va qo'shimcha ta'lim dasturlarini va ularning elementlarini ishlab chiqish uchun media-mahsulotlar yaratish vositalari va texnologiyalarini o'zlashtirish;

- ta'lim sohasidagi me'riy-huquqiy talablar va o'quvchilarning ta'lim ehtiylarini hisobga olgan holda o'quv tadbirlarini tashkil etish usullarini o'zlashtirish.

Taqdim etilgan mazmunni amaliy rivojlantirish uchun bo'lajak o'qituvchilarga bajarish uchun quyidagi amalitga 'naltirilgan vazifalarni taklif qilish mumkin:

- ✓ Matnni tahlil qilish. Ish haqidagi fikringizni bildiring. Asarda muallifning maqsadini tushuntiring. Ishga hissiy munosabatingizni bildiring (nima ta'sir qilgan, hayratda qolgan, e'tiborni tortgan va hokazo).

- ✓ Muayyan masala bo'yicha ma'lumot qidiring. Uni tahlil qilish va umumlashtirish. Muammoga munosabatingizni shakllantiring. Muammoning mumkin bo'lgan oqibatlarini baholang.

- ✓ Ba'zi masala bo'yicha so'rov ki so'rov tayrlang. So'rovning maqsadini va uning asosiy vazifalarini shakllantirish. So'rov o'tkazish uchun savollar va vazifalarni, shuningdek, ko'rib chiqilatgan masala bo'yicha o'z pozitsiyasini o'zgartirish nuqtai nazaridan respondentlar uchun mumkin bo'lgan oqibatlarni aniqlang. Ba'zi maxsus tarmoq manbalaridan foydalangan holda so'rovni amalga oshiring.

- ✓ Media-loyihani ishlab chiqishni rejalashtirishni amalga oshiring: muallifning media-loyihasini amalga oshirish rejasini o'ylab ko'ring (bosqichlar, sanalar, voqealar, ishtirokchilar, o'tkaziladigan joy va boshqalar), hat siklining bosqichlariga e'tibor qarating.

- ✓ Muallifning media loyihasining tashrif qog'ozini yarating. Muallifning media-loyihasining tashrif qog'ozini uslubi va mazmuni (nomi, maqsadi va boshqalar) haqida o'ylab ko'ring. Vizitkalar uchun illyustrativ material tayrlang. Vizitkalarini yaratish uchun onlayn xizmatlardan biri rdamida tashrif qog'ozini yarating.

- ✓ O'z-o'zini taqdim etish uchun materiallarni ishlab chiqishni

amalga oshirish. Taqdimot rejasini ishlab chiqish. Video rezyumening matni va senariysini tayrlang. Video rezyumeni amalga oshirish uchun vositani aniqlang va undan foydalanib kerakli media materiallarini yarating.

✓ Tegishli xizmatlardan foydalangan holda ta'lim tadbirini ishlab chiqish. Ushbu tadbirning o'quv jarayonini amalga oshirishdagi o'rni va rolini aniqlang. Tadbirni tashkil etishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari imkoniyatlarini namoyish etish.

Bunday vazifalarning amalga oshirilishi bo'lajak o'qituvchilarga ta'lim media-kontenti bilan ishlash bo'yicha amaliy ko'nikmalarga ega bo'lish imkonini beradi va ularning media madaniyatini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Shunday qilib, bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayrgarligi kontekstida media madaniyatini oshirish jamiyatda sodir bo'latgan zamonaviy jarayonlarni hisobga olishni, xususan, uning turli sohalarini axborotlashtirishni va media-kontentni umumiy taqsimlashni o'z ichiga oladi. O'qituvchi zamonaviy media olamida harakat qilishi, ma'lumotni malakali va samarali izlashi, o'z kasbiy faoliyatida samarali foydalanish uchun uni tanqidiy tahlil qilishi va yaratishi kerak.

Bundan tashqari, ushbu va boshqa vazifalarni hal etishda u zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari imkoniyatlaridan foydalana olishi kerak. Yuqorida aytilganlarning barchasi pedagogika oliy o'quv yurtlarida tegishli kasbiy tayrgarlikni tashkil etish va amalga oshirish zarurligini bildiradi.

Foydalanilgan adabitlar

1. Барсуков В. И. Медиаобразование: новые книги, статьи / В. И. Барсуков // Медиаобразование. – 2016. – № 1. – С. 180–185.
2. Возчиков В. А. Медиаобразование и мировоззрение / В. А. Возчиков // Известия РГПУ им. А. И. Герцена. – 2005. – С. 191.
3. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века / Б.С.Гершунский. – М.: Совершенство, 1998. – С. 90.
4. Кириллова Н. Б. Медиасреда российской модернизации / Н. Б. Кириллова. – М. : Академический Проект, 2005. – 400 с.
5. Усов Ю.Н. Экранные искусства – новый вид мышления / Ю. Н. Усов // Искусство и образование. – 2000. – № 3. – С. 48-69.
6. Федоров А. В. Медиаобразование будущих педагогов / А.В. Федоров. – М.: Директ-Медиа, 2013. – 315 с.
7. Федоров А. В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности / А. В.

Федоров. – М. : Директ-Медиа, 2014. – 64 с.

8. Федоров А.В. Медиаобразование и медиаграмотность / А. В. Федоров. – М. : Директ-Медиа, 2013. – 343 с.

9. Chelysheva I. V. Razvitie kriticheskogo myshleniya i mediakompetentnosti studentov v processe analiza audiovizual'nyh mediatekstov [Development of critical thinking and media competence of students in the process of analyzing audiovisual media texts] / I. V. Chelysheva. – М. : Direkt-Media, 2014. – 401 p. [in Russian].

ETNOPEDAGOGIKADA DINIY TA'LIMOT

*Nurmonova D.A. – Boshlang'ich ta'lim metodikasi kafedrasi mudiri,
dotsent, f.f.n.;*

Toshtemirova M. T. – ADU, Umumiy pedagogika kafedrasi o'qituvchisi

Аннотация: e'tiqod tushunchasi ayrim shaxs ki jamoa, guruh va jamiyat a'zolarini ma'lum bir g'oya, ta'limot, shu jumladan biror dinga qat'iy ishonish asosida shakllangan tasavvur, qarash va ilmlardan tashkil topadi. Boshqacha aytganda ma'lum bir qadriyatlar, diniy ki dunviy maslaklar, munosabatlarning inson qalbida yashash falsafasi ki faoliyat dasturi sifatida qabul qilinishidir.

Kalit so'zlar: e'tiqod, ixlos, din, fidoyilik, voqelik, ekstremistik.

E'tiqodli odam, avvalo, foydali ish bilan shug'ullanadi, boshqalarga zin keltiruvchi amallar qilmaydi, lg'on gapirmaydi va har doim lafziga amal qiladi. Boshqacha aytganda bir ishni qilaman deb axd etsa, uni butun kuchi bilan bajarishga erishadi. Haqiqiy e'tiqod sohibi oilasiga, farzandlariga, vataniga, umuman insoniyatga yaratuvchilik qobiliyati, ezgu amallari bilan ijobiy iz qoldiradi. Shuning uchun ham e'tiqod, kishida mardlik, fidoyilik, iroda, vijdon qat'iyat, insonparvarlik, halollik, vatanparvarlik fazilatlarini shakllantiradi.

E'tiqodsiz kishi hech narsaga ishonmaydi, maqsadi noaniq bo'lib, o'zligini 'qotadi. U o'zining hatti-xarakati bilan nafakat o'ziga, balki atrofdagilariga va butun jamiyatga ham zin keltirishi mumkin. E'tiqodsizlik natijasida inson qalbidagi nur o'rnini zulmat qoplab, inson ongi, ruhiyati xiralashadi. Oqibatda ichkilikka berilish, loqaydlik, ma'naviy-ma'rifiy an'analarga bepisandlik, o'zi va o'zgalar qadriga etmaslik kabi illatlar yuzaga keladi. Shuning uchun kishilarni e'tiqod,